

Hlavní body online kurzu: MONTESSORI DOMA ...aneb Jak na praktický život v domácím prostředí?

1) Montessori pojmy

- Pro věk 0-6 let je motto montessori pedagogiky: „**Pomoz mi, abych to dokázal sám!**“
- **Aborbující mysl** je vrozená schopnost dítěte učit se bez úsilí a hodnocení normu rodiny, do které se narodilo. Učí se bez výběru obojí – to dobré a funkční, i to nefunkční a destruktivní.
- **Smysl pro řád a pořádek** má dítě také od přírody daný, aby se ukotvilo v orientaci v místě a čase a mezi lidmi. Jakákoli změna jej může zaskočit a velmi frustrovat.
- **Senzitivní fáze** je období zvýšené vnímavosti, okno příležitosti se naučit novou dovednost bez úsilí, zcela přirozeně a s velkým zaujetím.
- **Polarizace pozornosti** je vrozená schopnost dítěte se hluboce soustředit v momentu učení. Výsledkem učení v rámci senzitivní fáze s plnou pozorností je spokojené a uvolněné dítě.
- **Ruka je nástrojem ducha** vypovídá o faktu, že děti do 5-6 let ještě nemají plně rozvinutý mozek směrem k abstrakci. Učí se od konkrétního k abstraktnímu – tedy jim práce a poznávání musí projít rukama. Emoce a dotek/schopnost cítit tělem a rukama je hlavní zdroj poznání a rozvoje dítěte do věku 6 let.
- **Normalised child - normalizované dítě** je takové, které vyrůstá v lásce a přijetí, s jasnými hranicemi, s respektem k jeho psychickým a fyzickým možnostem, s respektem k jeho senzitivním obdobím... Bývá spokojené, šťastné a vyrovnané.

2) Pravidla práce s dětmi

Nežli se pustíme do práce s dětmi do 3 let, je nutné shrnout, za jakých okolností budou děti ochotnější ke spolupráci (namísto odporu tolik typickém pro děti okolo 2 let).

Kromě potřeby bezpodmínečné lásky, jídla/pijí, spánku, doteku a hranic, potřebuje dítě ještě naplňovat 3 potřeby:

- Volnost **pohybu** doma/venku.
- Svoboda (i nezrálá) **projevu**.
- Možnost smysluplné **práce** v nerušené interakci v *připraveném prostředí* (kde je volnost experimentu, opakování práce, možnost chyb, pozorování jiných lidí a zapojení se do práce s lidmi).

Součástí *připraveného prostředí* je **připravený dospělý**, obvykle matka dítěte (primární pečovatel):

- **Neruší dítě** ani korekcemi ani chválením – úkol dospělého je přítomnost, pozorování a případná podpora dítěte.
- **Komunikuje moudře** – bez nálepek, nekonstruktivních komentářů a rad. Popisuje činnosti a pojmenovává předměty či děje. Pojmenovává emoce.

Připravený dospělý během doprovázení dítěte v prostředí:

Myslí na možné konce činnosti, kterou nabízí.

Dám dětem jen tolik vody, kolik jsem ochotná utírat (anebo jdou s vodou do vany nebo ven na zahradu!)

Nepanikaří!

Když ukazují práci a uvědomím si svoji chybu, práci dokončím a příště ukážu znova!

Práci ukazují velmi pomalu – velmi p-o-m-a-l-u.

Sedím nebo stojím vedle dítěte, tak aby mě vidělo co nejvíce „mýma očima“ – tedy jsem vedle dítěte, ne naproti dítěti.

Ukazuje a pak mluví. Anebo pojmenovává a pak ukazuje.

Dítě není schopné sledovat paralelně má slova a práci, kterou vykonávám.

Pracuje na podložce, ne ve vzduchu!

Kladu na to důraz zejména v kuchyni, kdy při většině prací potřebují děti opřít své ruce o podložku.

Při práci zaměstnává obě ruce.

Kdykoli je to možné, používám obě ruce, abych podpořila soustředění dítěte a koordinaci rukou. Při přenášení předmětů a také při součinnosti rukou (Pokud jím polévku, tak jedna ruka drží talíř a druhá lžící. Pokud nesu dvě skleničky, dám si je na ták. Pokud zatloukám hřebík, držím špalek/hřebík.)

Pomoc dítěti nenabízí, i když se dítě vzteká.

Nabídkou pomoci, o kterou nepožádalo, vyruším dítě ze soustředění a také mohu v dítěti vyvolat pocit neschopnosti. Lze dítěti před prací zopakovat, že jsem TADY, kdyby bylo potřeba. A případně pokud se rozpláče a s prací hodí, mohu s ním projít emocemi, pokud ke mně přijde, a až se uklidní, tak se mohu zeptat, co by mu pomohlo práci dokončit. Dítě potřebuje čas, aby se naučilo ustát frustraci, zůstat motivované, i když je práce náročná. A případně umělo samo požádat o pomoc.

Stanovování hranic při nebezpečné práci:

Pokud dítě překračuje meze dospělého, nečeká ve vzrůstajícím napětí, co se stane, ale činnost v klidu přebírá:

„Tak teď už je řada na mě.“

„Sbírání střepek je mamina práce.“

„Aha, vidím, že už jsi dokončil práci a potřebuješ jinou...“

„Chceš to ještě jednou ukázat?“ „Ne.“ „Aha, takže víš, jak to máš dělat.“

Dospělý říká dítěti NE, pokud dítě:

- ohrožuje sebe
- ohrožuje někoho jiného
- chová se antisociálně / destruktivně

Smysl a cíl práce dítěte do věku 3 let:

*Dítě do 3 let dělá činnost pro **trénování činnosti**, ne proto, aby byla práce hotová! Děti chtějí práci dělat, ne udělat!!*

3) Uspořádání místností v domácím prostředí pro podporu samostatnosti dětí

Pro nás dospělé je vhodné udělat si čas a promyslet si, jak se dítě může v jednotlivých místnostech chovat samostatně, zda je místnost pro jeho samostatnost uspořádána, zda dítě na vše dosáhne, zda je vše pevně ukotveno a nehrozí nebezpečí pádu...

Předsíň

- Umím si rozepnout bundu a svléknout ji?
- Umím si obléknout a zapnout bundu?
- Dosáhnu na háček, abych si pověsil bundu?
- Umím si svléknout či obléknout čepici/kuklu, šálu/nákrčník a rukavice?
- Dosáhnu na košíček k uložení čepic, šál, rukavic?
- Mám tady místo k sezení pro snadné obutí bot?
- Mohu si zde očistit své boty? A utřít podlahu od bláta?
- Potřebuji kontrolní seznam – **Co sbalit do batůžku? / Co si obléknout do deště/na hřiště?**
- Potřebuji kontrolní seznam – **Co dělat, když přijdu domů ze školky?**

WC

- Kam mohu jít na toaletu/nočník?
- Mám k dispozici stupátko a redukci prkénka / nočník?
- Cítím se na toaletě v bezpečí?
- Umím se utřít po vykonání potřeby?
- Dokážu spláchnout?
- Dosáhnu na kohoutek s vodou?
- Dokážu používat mýdlo?
- Dosáhnu na ručník?
- Potřebuji kontrolní seznam – **Postup na WC a Umývání rukou** z www.oskola.cz
- Umím se svléknout a obléknout?
- Dosáhnu na vypínač?

www.howwemontessori.com

Koupelna

- Jak dosáhnu na umyvadlo? Pustím sám vodu?
- Kde je stupátko?
- Kde mám kartáček a pastu?
- Jak se čistí zuby?
- Kde mám ručník – a umím ho pověsit?
- Umím svléknout a obléknout oblečení?
- Jak poznám špinavé prádlo? Kam dám špinavé prádlo? A kam dám to „čisté“, co můžu použít i zítra?
- Jak vlezu do vany?
- Mám tu šampón a mýdlo?
- Opařím se horkou vodou?
- Kde mám pyžamo?
- Vidím se v zrcadle?
- Umím se učesat?
- A umím se nakrémovat?

Kuchyň

- Kde jsou nádoby a příbory?
- Kde je vše ostatní, co potřebuju, abych mohl/a pracovat – prkénka, kráječe?
- Mám stupátko/učící věž, abych dosáhl/a na linku?
- Vylezu sama/sám na židličku ke stolu?
- Umím prostřít stůl?
- Bojí se o mě moje máma a táta? Je to tu nebezpečné?

<http://plantingpeas.com/trading-spaces-in-our-montessori-kitchen/>

Obývací

- Kde je televize? Jak často je zapnutá?
- Mohu na vše sahat?
- Je tu něco, na co nemohu sahat?
- Krb! Mohu pomoci nosit dřevo, trhat papír, stavět hranici a zapálit!? Dovolí mi rodiče přikládat do ohně?!
- Rádio, CD, DVD přehrávač – mohu to vše používat? Je to mimo můj dohled a dosah?
- Mohu zalévat pokojové rostliny?
- Můžu si tu hrát s hračkami? Kam je mám uklidit?
- Můžu skákat na sedačce?

Ložnice

- Mohu sem chodit, když se mi chce?
- Mám tu nějaké hračky?
- Můžu skákat na posteli?
- Je na chodbě tma, když sem v noci jdu?

Dětský pokoj

- Musím si hrát jenom tady? Jsem v kontaktu s rodiči, když jsem tady?
- Kde spím? Dokážu si ustlat postel?
- Kde se oblékám? Mám tu hodně oblečení? Dokážu si obléct všechny kusy oblečení? Sedí mi všechno tak akorát?
- Mám tu zrcadlo?
- Můžu skákat na posteli?
- Kde si můžu kreslit/modelovat z plastelíny?
- Kam patří hračky?

www.frugalfun4boys.com

4) Dětský pokoj: Co ruší děti v dětských pokojích?

- Vzorované koberce a látky.
- Málo světla.
- Nedostatek osobního prostoru.
- Málo místa na společnou hru.
- Neuspořádané a příliš velké množství oblečení.
- Chybějící vybavení – kapesníčky a koš; papír, pastelky a strouhátko, apod.

www.howwemontessori.com

5) Děti potřebují hračky, které splňují požadavky:

- Didaktické/montessori hračky.
- Kompletní hračka.
- Funkční / přesné / čisté hračky.
- Nepřehlcuje dítě – odpovídá jeho věku. (Není příliš komplikovaná.)
- Je pravdivá – odpovídá reálnému světu. (Kráva není fialová.)
- Odpovídá jeho zájmu a citlivým obdobím?

6) Jak uspořádat hračky?

- Každý tematický celek z mnoha kousků má svoji bedýnku – i ty se snažíme třídit dle barev, velikosti, použití, druhu apod. – panáček, zvířátka, autíčka, Duplo, Lego...
- Pokud je něčeho hodně (kostky, vláčková dráha), omezím množství materiálu na únosné minimum pro daný věk dítěte. U vláčku stačí 8 kusů kolejí na vytvoření kruhu pro vláček.

- Množství aktivit je omezené, ať je prostor vizuálně čistý a dítě se může soustředit na jednu aktivitu.
- Hračky rotujeme dle zájmu/nezájmu dítěte.
- Hračky mají své místo - kam se uklízí / kde „bydlí“.
- Pokud má dítě kvalitní hračku a levnou variantu, posíláme tu levnější dál...

7) Aktivity spadající do kategorie „péče o sebe a sebeobsluha“:

- Samostatná chůze po domě, schody, otevírání a zavírání dveří, skříní a šuplíků. Otevírání krabiček a lahvíček.
- Čištění zubů, umývání obličeje a těla, umývání rukou.
- Česání, krémování, smrkání.
- Stolování a příprava jídla – jídlo na dosah, ergonomický nábytek a pracovní pomůcky v dosahu dítěte.
- Masáž, péče o tělo/ducha. Cvičení. Relaxace.
- Zvládání stresu – místa a způsoby, jak se zbavit frustrace – tanec, smích, hrubá motorika.

8) Aktivity spadající do kategorie „péče o prostředí“:

- Prostírání stolu, skládání ubrousku. Aranžování květin.
- Praní prádla, věšení prádla. Skládání a ukládání oblečení. Párování ponožek. Žehlení kapesníků.
- Stlaní postele.
- Utírání prachu.
- Umývání podlahy.
- Umývání oken, leštění zrcadel.
- Zametání, vysávání.
- Práce na zahradě: Péče o květiny, zalévání. Ryjí a sázení. Hrabání listí. Pálení ohně.

9) Práce v dílně:

- Rozbíjení kladivem – ořechy, kameny, led...
- Zatloukání hřebíků (kladívko a hřebíky, špalek, kleště).
- Šroubování imbusem. Šroubování šroubovákem – rovný/křížový.
- Řezání pilou.
- Pilování pilníkem, smirkování, leštění.
- Vrtání aku vrtačkou.
- Sekání sekerou.

10) Kdy dítěti v životě pomoci? Kdy mu nepomáhat?

Potřebuje pomoc vytvořit **řád v činnostech a v umístění věcí doma**, které potřebuje pro svůj život a rozvoj. Potřebují jasná PRAVIDLA.

Potřebuje pomoc navést/**nechat svobodně jít po jeho/její cestě života**. Potřebuje cítit volání – sebmotivace – naplnění – radost – štěstí – uspokojení.

Pokud vzdoruje / zlobí – **potřebuje pomoc najít, proti čemu bojuje a odstraňovat to z života**. Pokud energii **plýtvá na vzdor – plýtvá energií!!**

Potřebuje pomoc vnímat **celotělově, bosýma** nohama, **celými** pažemi.

Potřebuje nosit/tahat **těžké** předměty a zkoumat své hranice. Zkoumat svoji **SÍLU!** Mít **MOC!**

Potřebuje pomoc cvičit **úchop – mít svůj život v rukách**.

11) Oprava chyb:

Když dítě dělá chybu v úchopu nebo v čemkoli jiném – dospělý pozoruje, chybu zaregistruje a následně hledá o krok jednodušší aktivitu, která dítěti umožní zdokonalení.

Práce s chybou:

Pokud něco neumí dítě 3+, ukážu, odcházím a nechám dítě zkoušet... případně znova nabídnu:

„Ukážu ti, jak se to dělá...“

...a chodíme opakovaně společně cvičně tuto činnost dělat, pokud dítě chce.

Na chybu jako takovou neupozorňujeme, neopravujeme ji. Dítě do 6 let pracuje vždy na maximum, tedy se snaží a korekce může proběhnout jen provedeme-li správně ukázkou a nabídneme-li vhodný nástroj odpočatému a bdělému dítěti.

Pokud potřebuje například pracovat na úchopu, nabízím:

1. Celotělové aktivity – běhá, skáče, visí, leze po stromech, průlezkách, válí sudy, plazí se, hraje si s pískem, ryje a hrabe listí...
2. Práci horními končetinami – vana a houba a voda, pěna na holení a houba ve vaně, plastelína, kinetický písek, umývá okna, vysává, stele postele...
3. Aktivity jemné motoriky – třídí, přiřazuje, manipuluje s nástroji – pinzeta, naběračka, kleště – stříhá, razítkuje, lepí, maluje a kreslí...

12) Tří-stupňová metoda učení:

1. Ukazuji a pojmenovávám...
2. Ptám se, kde je... a dítě ukazuje, nosí, uklízí, přináší, odnáší, dává na stůl...
3. Ptám se dítěte, jak se jmenuje...

Dítě do 3 let primárně učím přes **první** a **druhý** stupněň třístupňové lekce. Dítěte se ptám, až když umí mluvit a jsem si jistá, že zná správnou odpověď.

13) Jak dospělí blokují dítě ve vývoji?

„Nech ho, ať si hraje, vždyť je ještě malý na to, aby strouhal mrkev.“

„Jestli ho chceš něco naučit, pusť mu něco v televizi.“

„Posaď ho do ohrádky, ať je v bezpečí.“

„Vezmi ho na procházku do kočárku. Ještě nechodí, tak ať se neumaže.“

14) Co děti potřebují ke svému vývoji?

1. Potřebují **uznání a ocenění** – jako všechny lidské bytosti. Potřebují **zájem** dospělého o to, co JE baví.
2. Potřebují **přijetí** takoví, jací jsou.
3. Potřebují **být vyslyšeni** a potřebují **empatii**. Nepotřebují pomáhat řešit jejich neštěstí. Dítě se učí v bezpečí a s podporou dospělého hledat SVÉ řešení.
4. Děti potřebují **nechat objevit zákonitosti a pravdy**, netlačít do nich to, co víme, či vidíme! Špatně: „*Nejmenší kostička jde až nahoru, dolů musíš dát tu největší!*“ A to ani v případě učení společenského chování: „*Poděkuj!*“, „*Popros!*“, „*Pozdrav!*“. Pak jsou ochotnější

hranice respektovat – protože je objevily samy.

5. Potřebují **naučit přijmout odmítnutí**, když jim někdo nechce půjčit hračku. Tedy mohou se vyplakat, že je někdo odmítl. To je v pořádku, že někdo odmítne. A je v pořádku, že je mi to líto. Když se mohu vyplakat – mohu to přijmout!
6. Potřebují přijetí jejich touhy zkoumat a objevovat – a **počkat, když si chtějí** půjčit hračku.

15) Děti a televize, děti a pohádky vs. děti a příběhy ze života.

- **Děti se učí skrz smysly** – jejich nejsilnější smysl do cca 5/6 let je **HMAT!** Potřebují sahat, ochutnávat, cítit vůně a váhu, hladký/drsný povrch předmětu – to televize neumožňuje!!
- Mozek se učí v beta vlnách – a to TV snižuje – naopak nastupují alfa vlny - je to stav hlubokého komatu, hypnózy. Děti **neprožívají** skutečnost, ale ne-reality, která se jim skutečná zdá.
- **Nerozliší** mezi fikcí a realitou (do 5-6 let!)
- Rychlost TV střihu je moc vysoká! Děti nestíhají informace během sledování **zpracovávat**.
- To, co vstřebávají, neprochází rukama, takže se dostává „pod kůži“ **omezeně**.
- „**Závislost**“ u některých dětí?! **Nálepka** na nudu/pocit opuštění?! Zalepí prázdnotu a ochotu zkoumat, co mě vlastně v tom skutečném světě baví!
- Vliv na **násilí** dětí.